

וכשם שנחלקו בחופה שלאחר קידושין, האם החופה פוסלתה, כן נחלקו בחופה של פסולה שלאחר קידושין, אם הם תופסים בה.

לדעת רב, חופה מועילה לקנות אפילו בפסולות.

ולדעת שמואל, אין חופה מועילה לקנות בפסולות, מפני שביאתה ביאת איסור היא, וחופה במי שאינה ראויה לביאה אינה חופה.⁽¹⁾

אמר שמואל: ומודה לי אבא [רב, שהוא נשיאי ורבי, לפי שהיה רב קשיש משמואל⁽²⁾], **בתינוקת** פסולה, כשהיא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, שאם הכניסה אביה לחופה עם כהן — שאין חופתה פוסלתה.

כי הואיל ואין לה ביאה [שביאת תינוקת כאשר היא פחותה מבת שלש שנים, אינה ביאה] ולכן אין ביאתה פוסלתה — שגם חופתה אינה פוסלתה. **אמר רבא: אף אנן נמי תנינא** במשנה במסכת נדה, שביאתה של פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אינה ביאה הפוסלת.

קודם קידושין — כיון שכמו כניסת בעילה היא. אלא, שנחלקו האם יש תוקף לחופה הנעשית בפסולות, ויש נפקא מינה במחלוקתם הן לענין חופה שקודם קידושין, כדי לפוסלה, והן לענין חופה שאחר קידושין, כדי לפוסלה או לעשותה נשואה [ומיהו בקרן אורה נראה שלא הבין כן].

2. רש"י. וכתבו התוספות: לא כמו שפירש בקונטרס שהוא לשון חשיבות, אלא כך היה שמו של רב.

איתמר: רב אמר: אף שהחופה אינה מועילה לקנות באשה אלא אם כן קדמו לה קידושין, וחופה בלא קידושין אינה כלום, מכל מקום —

ב-ת **יש חופה לפסולות.**

כגון, כהן גדול שהכניס אשה אלמנה בת כהן, לחופה בלא קדושין, הרי החופה פוסלתה [מדרבנן, ערוך לנר] מלאכול בתרומת בית אביה [גם לדעת הסובר ש"המשתמרת לביאה פסולה" אינה נפסלת], ואף שלא הועילה בה החופה לקנותה, או לעשותה נשואה.

והטעם, מפני שהחופה — כ"כניסת בעילה" היא נחשבת מדרבנן, ופוסלת, מדרבנן, כמו ביאה.

ושמואל אמר: אין חופה לפסולות, ומותרת היא בתרומת בית אביה.

וכשם שנחלקו בחופה שקודם קידושין, כך נחלקו בחופה של פסולה לאחר קידושין, האם היא פוסלת אותה מתרומת בית אביה, לדעת הסובר שהמשתמרת לביאה על ידי קדושין לבד אינה נפסלת [גמרא לקמן נח א].

בלא קידושין אינה קונה, וכן משמע מדברי רש"י לקמן נח א ד"ה חופה, וכמו שלמד הריטב"א מדבריו שם; וכן הבינו בדבריו הקרן אורה והערוך לנר, ועל פי דרך זו מתבאר כאן שיטת רש"י; ולתוספות שיטה אחרת בהבנת דבריו.

1. גמרא לקמן נח א. ובפשוטו, אין כאן כמה מחלוקות, אלא, כולי עלמא מודו שמן הדין היה שחופה תועיל לפסול אותה בתרומה — ואפילו

הנדה והזב עצמם טמאים טומאת שבעה ימים.

אך הנוגע במשכבם טמא טומאת ערב.

ג. "עליונו של זב" וכמו כן "עליונה של נדה", הוא דבר הנישא על גבי הזב, כמו בגדיו, ואין הוא מטמא טומאה חמורה. שאין הוא מטמא אדם וכלים [כמדרס הזב], אלא רק מטמא טומאת ערב, לאוכלין ומשקין בלבד.

ד. אדם הבועל נדה, אין אנו דנים את ביאתו בה כשאר מגע בעלמא, להיות טמא טומאת ערב כשאר נוגע בנדה, אלא ביאתו בה – מטמאתו טומאת שבעה, כטומאת הנדה עצמה.

ה. בועל נדה הרי הוא מטמא את משכבו, ואולם אין משכבו טמא כטומאת משכב הזב והנדה [שהן מטמאין אדם טומאת ערב], אלא דין משכבו הוא כדין "עליונו של זב", הנישא עליו, שהוא טמא טומאה קלה, שמטמא טומאת ערב לאוכלין ומשקין בלבד.

ו. כל האמור בבוועל נדה, הוא רק בהיותה בת שלש שנים ויום אחד, או יותר, שמאז, אם היא נהיית נדה, היא מטמאה את בועלה על ידי "ביאה".

אבל אם היתה פחותה מבת שלש שנים ויום

וכיון שאין ביאתה פוסלתה, כל שכן שאין חופתה פוסלתה. שהרי כל חשיבות חופה אינה אלא משום שהיא קרובה לביאה, ובתינוקת שביאתה אינה נחשבת ביאה, כל שכן שחופתה אינה נחשבת חופה לפוסלה.⁽³⁾

דתנן: **בת שלש שנים ויום אחד**, שמגיל זה היא נעשית ראויה לביאה:

הרי זו **מתקדשת בביאה** כשאר נשים.

ואם בא עליה יכב – קנאה, שהרי ביאתה ביאה היא.

והויבין עליה משום אשת איש, אם קידשה אביה ולאחר מכן בא עליה איש אחר.

ואם היתה נדה, ובעל אותה אדם, הרי זו **מטמאה את בועלה** כטומאת שבעה – **לטמא**, שיהא האדם הבועל אותה, מטמא את **המשכב התחתון**, שהוא שוכב עליו, כטומאת "עליון של זב" [בגד הנישא על גבי הזב].

א. הנדה מטמאת את הנוגע בה טומאת ערב [ראשון לטומאה].

ב. הנדה והזב מטמאים את משכבם "טומאת מדרס", שהיא טומאה חמורה, המטמאה אדם, לטמא אותו, ושיטמא האדם את בגדיו.

3. כך פירש רש"י. וכתב הרשב"א על דבריו: איכא דקשיא להו, מדאמר שמואל "הואיל ואין לה ביאה", שמע מינה מילתא דפשיטא היא דאין לה ביאה?!

ותירץ הרשב"א את דברי רש"י: ומסתברא כפירושו של רש"י, ו"הואיל" דאמר שמואל, הואיל ואין ביאתה ביאה לקנות ולידון בה,

קאמר. והכי קאמר: הואיל ואין ביאתה ביאה, אף אין חופתה חופה ליפסל [ואולם ברש"י שלפנינו לא כתב כן, אלא: הואיל ואין לה ביאה, אין ביאתה פוסלה מתרומת בית אביה].

ורבא אייתי סיעתא דאין ביאתה ביאה לפוסלה. וכיון שאינה נפסלת בביאה, כל שכן שאינה נפסלת בחופה. ולא למימר, שיהא רבא

הן על מה שאמר רב, חופה בלא קדושין פוסלת אפילו לפי מי שסובר "משתמרת לביאה פסולה" אינה נפסלת.

והן על מה שאמר שמואל, חופה בלא קדושין אינה פוסלת את הפסולה לביאה, אפילו לדעת הסובר ש"משתמרת לביאה פסולה" נפסלת:

אמר רמי בר חמא: בשאלה האם יש חופה לפסולות בלא קדושין לפסול בתרומה את הפסולה לביאה, הנכנסת לחופה —

באנו בו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון, שנחלקו במשנתנו בדין משתמרת לביאה פסולה, אם היא פסולה לתרומה.

לרבי מאיר, דאמר קדושין פסלי הואיל נ-א ומשתמרת היא לביאה פסולה, אף חופה נמי בלא קדושין פסלה. שאף זו משתמרת לביאה פסולה היא, ואף שלא חלה החופה לקנותה.

אחד, אין ביאתה אלא כשאר מגע בעלמא, והרי "בועלה" טמא טומאת ערב בלבד, ואינו מטמא את משכבו כלל.

ואם נשאת לכהן על ידי אביה — הרי זו אוכלת בתרומה.⁽⁴⁾

ואם בא עליה אחד מכל הפסולין [כגון: חלל נתין וממזר, או אלמנה לכהן גדול], פסלה מתרומת בית אביה.

ומדייק רבא: בת שלש שנים ויום אחד הוא דמיפסלא בביאה, ולכן מיפסלא בחופה.

הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דלא מיפסלא בביאה — לא מיפסלא נמי בחופה.

ומסקינן: אכן, שמע מינה!

ועתה מביאה הגמרא את דברי רמי בר חמא, החולק על רב ועל שמואל —

מאישות הלכה יא, באריכות גדולה. ויש ראשונים שפירשו דברי שמואל, שנישואי פחותה מבת שלש שנים אינה חופה כיון שאינה ראויה לביאה, ולפיכך אינה פוסלת בתרומה אם היתה אסורה לכהן, ואין החופה תופסת בה כלל, ואפילו היתה כשירה.

ועל זה הוא שאמרו: אף אנן נמי תנינא, שרק הנשאת בת שלש היא זו שאוכלת בתרומה כנשואה, אבל פחותה מבת שלש אינה אוכלת, הואיל ולא תפסו בה נשואין, והרי היא כארוסה שאינה אוכלת בתרומה.

ראה כל זה ברמב"ן; והרשב"א דחה פירוש זה מסברא, והוכיח שאינו כן גם מלשון הגמרא, שאמרה: בת שלש שנים ויום אחד הוא דמיפסלא בביאה, מיפסלא נמי בחופה וכו'.

צריך להביא ראיה מן המשנה שאין ביאתה ביאה לקנות ולדון בה. אלא שאינה נפסלת בה. דאי לא, הוה אמינא, דמיקניא הוא דלא מיקניא בה, אבל נפסלת היא על ידה. ותדע לך: מדאיצטריך במתניתין למיחשב כרוכלא כל הני, דאלמא לא שמעינן חדא מגו חברתה. דאיכא למימר: אע"ג דלגבי הא לא שמה ביאה, לגבי הא שמה ביאה.

4. מבואר מן המשנה, שאם נישאת לכהן פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אין היא אוכלת בתרומה.

ובטעם הדבר, ראה תוספות רמב"ן ורשב"א כאן, ובדברי רש"י בקדושין י ב, ובמה שביאר הרשב"א שם כוונתו, וברש"י סנהדרין נה ב וסט א, ובמה שכתב בכל זה המשנה למלך פרק ג